

Т.В.Войтова

УКРАЇНСЬКА МОВА

Тексти для аудіювання

5 – 11 класи

Українська мова. Тексти для аудіювання. 5 – 11 класи.

Посібник адресовано широкому колу читачів. Учителі зможуть використовувати його в організації традиційних і нетрадиційних форм організації роботи на уроці, при підготовці до контрольного аудіювання та позаурочних навчальних заходів – ігор, олімпіад, творчих та інтелектуальних конкурсів.

ВСТУП

Для активізації мислительної діяльності та розвитку зв'язного мовлення учнів необхідно створювати на уроці умови для комунікації, активізовувати мовленнєву діяльність учнів, формувати комунікативні здібності та вміння й навички сприймати, розуміти і відтворювати інформацію.

Формування мовленнєвих умінь – одна з найскладніших проблем учителів-словесників.

Різновидом активної моделі навчання на уроках української мови є інтерактивні технології, сутність яких полягає в тому, що навчання відбувається шляхом взаємодії (вчитель ↔ учень).

Серед найважливіших умінь і навичок, якими учень повинен оволодіти в школі, В.О.Сухомлинський виділяв такі: уміння спостерігати, думати, сприймати, розуміти і висвітлювати думку .

Навчити учнів слухати - значить навчити їх розуміти і довести своє розуміння.

Мета цього посібника - розвиток механізму слухової пам'яті, уміння виділяти ключові слова, здійснювати змістово-композиційний аналіз тексту та виховувати любов до природи, шанобливе ставлення до традицій та звичаїв рідного краю.

Згідно з вимогами програми аудіювання (слухання-розуміння) дає змогу перевірити здатність учня сприймати на слух незнайоме за змістом висловлювання із одного прослуховування:

а) розуміти:

- мету висловлювання;
- фактичний зміст;
- причинно-наслідкові зв'язки;
- тему і основну думку висловлювання;
- виразально-зображувальні засоби прослуханого твору;

б) давати оцінку прослуханому.

Фантастичний світ Марії Приймаченко

Народилася народна художниця у 1908 році в селі Болотня, що на Київщині, де і провела все життя. Батько, Авксентій Григорович, був теслею-віртуозом, майстрував дворові огорожі. Мати, Параска Василівна, була визнаною майстринею вишивання. Бабуся фарбувала і розписувала писанки. В дитинстві Марія Авксентіївна хворіла страшною хворобою. Це зробило її серйозною й спостережливою дівчинкою, загостило слух і зір. Усі предмети, що оточували дівчинку, ставали учасниками живої захоплюючої гри, інколи - сумної, частіше - яскравої і святкової. Природа наділила Марію Приймаченко красою, все дала вона їй - і "біле личко, і чорні брови, і карії очі".

Талант Приймаченко відкрила киянка Тетяна Флору. Популяризацію творчості Приймаченко організував журналіст Г.Местечкін. В 1936 році Марію Авксентіївну запрошують до експериментальних майстерень при Київському музеї українського мистецтва. Її творчість стає різноманітнішою — Марія малює,

вишиває, захоплюється керамікою. У 1937 році на всесвітній виставці в Парижі Марія Приймаченко отримала золоту медаль, здивувавши своїми картинами мистецький світ ... Але на деякий час їй довелося забути про творчість. Розпочалася війна і Марії Приймаченко довелося повернутися до рідного села. Тут вона пережила найстрашніші роки свого життя. Війна забрала в неї чоловіка, який так і не встиг побачити сина Федора. Однак важкі умови життя і злидні не зломали її творчий дух. Марія Авксентіївна гідно і мужньо пронесла всі життєві незгоди, пізнала щастя любові і щастя материнства: її син Федір — теж народний художник, він був її учнем і другом.

Та вже у 1960 році художниця починає працювати над новим циклом – «Людам на радість», до якого увійшли роботи «Сонях», «Синій вазон з квітами», «Голуб на калині», «Пава у квітах», «Лев». За цей цикл Марії Приймаченко присвоєно звання лауреата Державної премії України ім. Т. Шевченка.

Як зізнавалася Марія Приймаченко, у неї не було «професійних хитрощів». Вона малювала на звичайному ватмані пензлями фабричного виготовлення, використовувала гуаш та акварель. Перевагу віддавала гуаші, бо саме ця фарба дає соковитий, декоративно виразний образ з чітким силуетом. Художниця спочатку вела лінію олівцем, якимсь недбало, «по-дитячому» окреслювала контури зображення, а вже потім упевнено, вправно клала колір.

Вона була не тільки прекрасною художницею, але й талановитою поетесою. Її вдалі підписи до картин у вигляді коротеньких примовок дуже легко запам'ятовуються: «Веснянки-роговички – веселі птички», «Куріпочки пляшуть і хліб

пашуть», «Собачка Ада не боїться гада», «Ворон дві баби мав – обох обнімав» тощо.

Фантастичні звірі – це витвір геніальної уяви художниці. Таких звірів не існує у природі. А незадовго до смерті вона створила вражаючу чорнобильську серію. Рідне село Марії Приймаченко знаходиться у 30-кілометровій зоні від Чорнобиля. Тому проблеми і біди багатьох чорнобильців вона знала дуже добре. Цикл робіт, присвячений цій трагедії, розійшовся по світу.

В останні роки життя недуга прикувала Марію до ліжка. Але спілкування зі світом продовжувалося – вона малювала...”По мене не плачьте,- сказала вона одного разу, - я не пропаду на том свете. У меня тоже будет работа”. В тім раю, який вона створила, роботи багато (*За Л.Павленком, 453 слова*).

Тести

1. Марія Приймаченко народилася
 - а) на Черкащині;
 - б) Київщині;
 - в) Полтавщині;
 - г) Чернігівщині.

2. Мати Марії була визнаною майстринею
 - а) розпису;
 - б) ліплення з глини;

в) вишивання;

г) складання букнів.

3. Талант Приймаченк відкрила Тетяна Флору

а) москвичка;

б) киянка;

в) німкеня;

г) білоруска.

4. Марія Приймаченко

а) малює;

б) вишиває;

в) захоплюється керамікою;

г) малює, вишиває, захоплюється керамікою.

5. Золоту медаль у 1937 році Приймаченко отримала на всесвітній виставці

а) в Парижі;

б) Москві;

в) Києві;

г) Лондоні.

6. Син Марії був її учнем і другом, а ще

- а) визнаним архітектором;
- б) народним художником;
- в) народним поетом;
- г) народним сріваком.

7. Над новим циклом «Людам на радість» художниця починає працювати

- а) в 1940 р.;
- б) в 1970 р.;
- в) 1960 р.;
- г) 1990 р.

8. Крім таланту художниці мала талант

- а) поетеси;
- б) співачки;
- в) режисера;
- г) прозаїка.

9. Назва твору відображає

- а) головну думку;

- б) тему;
- в) проблематику;
- г) висновок.

10. Метою висловлювання є

- а) ознайомити з біографією художниці;
- б) показати дивовижний світ Марії Приймаченко, багатогранність її таланту;
- в) ознайомити з поетичними здобутками Марії Приймаченко;
- г) ознайомити з дивними назвами робіт художниці.

11. Витвором геніальної уяви художниці були

- а) дивні птахи;
- б) незвичайна природа;
- в) фантастичні звірі;
- г) стилізовані квіти.

12. У рядках «По мне не плачьте, я не пропаду на этом свете»—звучить

- а) оптимізм;
- б) невпевненість;
- в) загадковість;

г) зневіра.

Правильні відповіді:

1. б, 2. в, 3. б, 4. г, 5. а, 6. б, 7. в, 8. а, 9. б, 10. б, 11. в, 12. а.

Деметра і Персефона

З давніх-давен шанували смертні люди Деметру — богиню родючості, сестру всемогутнього Зевса. Це вона навчила людей обробляти землю, користатися її дарами, вона щедро давала людям достаток і мир. Як і інші безсмертні, Деметра жила на захмарнім Олімпі, але більше любила ходити по землі. Висока, ясночола, у вінку із золотого колосся й червоних маків, встигала вона скрізь, пильнуючи, чи добре вродило у полі, чи гарно ліс зеленіє і чи соковита трава на пасовиськах.

Деметра часто брала із собою юну дочку Персефону, чи, як звала її малечку, Кору. Дівчина гралася на зелених луках та милувалася квітами і сама була наче пуп'янок, що от-от пишно розквітне.

Якось прибули вони обидві на острів Трінакрію, де височіє гора Етна і час від часу палахкотить вогнем: адже під тим островом лежить стоголове чудовисько Тіфон, що наслідило було змагатись із самим Зевсом, а тепер, тяжко покаране Громовержцем, знай силується

вирватися з-під кам'яного, полону. Тоді стугонить вся земля і з Етни летить угору каміння, а полум'я з Тіфонових пащ сягає високого неба. Земля стогне, двигтить, здається, ще трохи — й розколеться навпіл.

Той жахливий гуркіт і стугін якийсь докотився далекою луною аж до підземного царства тіней, де завжди панує мертва тиша. Занепокоївся володар того царства, похмурий Аїд. Став він у свою золоту колісницю і погнав чорних коней нагору, хоч як не терпів яскравого сонця.

Швидко об'їздив Аїд гори й долини, придивляючись, чи не розкололася де земля, чи не проникло ясне денне сяйво в його мертво царство.

Побачила його згори богиня кохання Афродіта і лукаво всміхнулася.

— Мій синку,— мовила вона до Ерота, що, згорнувши золоті крильця, тулився їй до ніг.— Усі смертні і навіть безсмертні підвладні мені, богині кохання, але вічні боги почали про це забувати і вже не так, як колись, шанують нас із тобою. А ми доведемо свою владу — ти ж, хлопчику любий, моя оборона і поміч. Бачиш он страшного Аїда на чорних конях? Ну ж бо поціль своєю гострою стрілою йому в саме серце. Хай і він відчує могутню владу кохання.

Весело засміявся бешкетник Ерот з такої витівки матері-красуні, вибрав із свого сагайдака найгострішу стрілу і малими руками, наче граючись, натяг тятиву та й стрелив.

А похмурий Аїд і не зауважив, як щось його ніби вжалило в серце. Він задивився на дівчину, майже дитину, що рвала в лузі квіти і

сама була наче квітка. Ще дужче защеміло Аїдові серце, і тоді він уперше відчув, що є на світі кохання.

Юна Кора гралася зі своїми подругами, безжурними німфами, й опинилася далеко від матері. Веселі німфи повели її в Нісейську долину, де завжди панує весна. Там, серед гаю, сяяло чисте плесо глибокого озера, де попід берегом тихо плавали білі лебеді, ховаючись у затінку дерев, що зеленим вінком стали довкола.

А далі ясніла поляна, всяна барвистими квітами. Дівчата побігли туди, стали гратись і плести вінки. Кора нарвала квітів уже повний кошик і тепер клала їх просто собі в пелену.

Німфи вже посплітали вінки і полягали спочити, а Персефона ніяк не могла натішитись, бо що далі бігла, то яскравіші ставали квіти. Зненацька далеко попереду заплomenіла якась незнана квітка. Велика китиця ясно-червоних суцвіть вабила зір, блискуче листя сяяло проти сонця і ледь-ледь тремтіло. У захваті схилилася юна Кора над вогнистою квіткою, що пахла солодко й дивно. Довго милувалася нею дівчина і вже хотіла зірвати, але цупке стебло не ламалося. Тоді Кора вирвала квітку з корінням.

Ту ж мить щось загуло під ногами, земля розступилась і знизу вискочив четверик чорних, мов ніч, коней. Вони мчали золоту колісницю, а на ній стояв убраний у чорне сам Аїд, володар підземного царства.

Дужими руками схопив Аїд Персефону, і розсипалися всі її квіти. Дівчина відчайдушно пручалася, та похмурий бог силоміць

посадив її в золоту колісницю, тоді вийкнув на коні й змахнув багряно-чорним батогом. (*За М.Ратушним, 510 сл.*)

Тести

1. Деметра навчила людей

- а) любити землю;
- б) обробляти землю;
- в) поливати землю;
- г) засівати землю.

2. Деметра жила

- а) на небі;
- б) високо в горах;
- в) на захмаренім Олімпі;
- г) серед маків.

3. Де любила ходити Деметра?

- а) по землі;
- б) по полю;
- в) по луках;
- г) по пасовиську.

4. Заголовок твору виражає

- а) тему;
- б) головну думку;
- в) проблематику;
- г) тему й основну думку.

5. У реченні Висока, ясночола, у вінку із золотого колосся й червоних маків... вжито такий художній засіб

- а) порівняння;
- б) епітет;
- в) уособлення;
- г) персоніфікацію.

6. До якого типу мовлення належить цей текст?

- а) роздум;
- б) опис;
- в) розповідь;
- г) розповідь з елементами опису.

7. Володар підземного царства Аїд занепокоївся через

- а) приїзд Зевса;
- б) пожежу на острові;

в) танці на луках;

г) жакливий гуркіт і стугін землі.

8. Афродіта була матір'ю

а) Ті фона;

б) Громовержця;

в) Ерота;

г) Аїда.

9. Колісниця в Аїда була

а) чорна;

б) зелена;

в) синя;

г) золота.

10. Не терпів Аїд

а) метвої тиші;

б) яскравого сонця;

в) зелених луків;

г) похмурих людей.

11. Юна Кора була дочкою

- а) Афродіти;
- б) Зевса;
- в) Деметри;
- г) Ті фона.

12. Аїд уперше відчув що

- а) є на світі кохання;
- б) світ прекрасний;
- в) юна Кора найкраща;
- г) Ніссейська долина небезпечна.

Правильні відповіді:

1. б, 2. в, 3. а, 4. а, 5. б, 6. в, 7. г, 8. в, 9. г, 10. б,

11 в, 12. а.

Прометей

За давніх-давніх часів, коли над усім світом панував іще не Зевс, а його батько Кронос, люди, що тільки-но розселилися по землі, були кволі, безсилі, лякливі. Вони не вмiли ні думати, ні розуміти того, що бачили довкола. Зі страхом дивилися вони на грозові хмари й на пекуче сонце, на безкрає море й на височенні гори. І здавалося людям, що то могутні божественні істоти.

Від усього, що їх лякало, люди мерщій ховалися в свої глибокі підземні нори, наче кроти. Не було тоді в людей ані світлих жител, ані вогнищ родинних, їли вони тільки траву та сире коріння, а м'яса й не куштували, бо не знали мисливства.

Згодом владу над усім світом здобув Зевс, що скинув батька в Тартар — у найглибше дно землі й моря, що лежить далеко внизу під царством мертвих, похмурим Аїдом. Із своєї небесної осяйної височини Зевс і не дивився на нужденних людей, а ті ледь животіли серед незбагненої, ворожої природи. Скільки їх гинуло від хвороб та з голоду, в боротьбі із жорстокою стихією! Так би зачах і загинув назавжди рід смертних людей, якби не став їм на захист і допомогу найблагородніший серед безсмертних — титан Прометей.

Матір'ю його була велика Феміда, богиня справедливості й правосуддя. А батько — Іапет — належав до роду могутніх титанів, що їх здолав Зевс і скинув навіки у Тартар. Такої долі зазнав і Іапет, але zostалися його сини Атлант, Менетій, Прометей та Епіметей. Двох перших Зевс теж покарав за сміливу спробу змагатися з ним: в Менетія поцілів вогненною блискавкою, і той упав просто в Тартар, а величезному Атлантові надумав іншу кару — тримати на собі все небесне склепіння.

Відтоді стоїть Атлант, величезний, наче гора, і, наче гора, непорушний. Все дуже, м'язисте тіло його напружилось і скам'яніло, він зігнувся під страшним тягарем, та мусить так вічно стояти.

Найменший Іапетів син, простодушний Епіметей, не був небезпечний Зевсові. А розумний і мужній Прометей сам став на бік Зевса. Він, як ніхто, розумів, що дикі, свавільні титани не можуть

правити світом, — для цього, крім сили, потрібний ще світлий розум. І Прометей сам допоміг мудрому Зевсові стати до влади. Здавалося, все йшло до того, що Прометей буде найближчим Зевсовим другом. Та на заваді стали дрібненькі, ледь видні з Олімпу істоти — смертні люди.

Прометей мав благородне, велике серце, він перший зглянувся на людей, навчив їх будувати світлі житла, плавати на човнах, напинати вітрила, полювати лісову звірину, приручати тварин. Він перший запряг у ярмо дикого бика, перший приборкав вільного коня, і ті стали вірними помічниками людини. Прометей навчив смертних лікуватися цілющим зіллям, знаходити путь по зорях і лету птахів, навчив добувати з землі мідь, золото й срібло та користуватися щедрими дарами природи.

А громовладний Зевс і далі не зважав на людей. Зате його сини й дочки — молоді боги, що безжурно жили на Олімпі, — зацікавилися тими дрібними істотами, які сновигали десь далеко вниз, на землі. Знічев'я безсмертні навіть взялися допомагати людям, навчати ремесел і хліборобства, але за те зажадали від них великої шани і багатих Дарів.

Щоб скласти таку угоду, якимось зібралися обидві сторони. Від богів виступав Зевс, від людей — титан Прометей, хоч сам був безсмертний. Він побоювався, що люди не зможуть протистояти богам, і поспішив їм на поміч.

Титан так уболівав за долю смертних, що вдався навіть до хитрощів. Коли привели жертовного бика, він сам зарізав його й поділив тушу на дві частини. До більшої купи поскладав самі кістки, але прикрив їх гарним, лискучим жиром, а меншу, де було смачне

м'ясо Прометей загорнув у брудну бичачу шкуру, ще й поклав зверху гидкі тельбухи.

— Батьку наш Зевсе, вибери собі яку хочеш частину, — лукаво запросив Прометей.— Те, що ти вибереш, люди надалі віддаватимуть безсмертним богам.

Як Прометей і сподівався, Зевс узяв собі купу, більшу і кращу на вигляд. Відтоді смертні стали їсти м'ясо, а кістки спалювати на шану безсмертним (*За народною легендою, 610 слів*).

Тести

1. Люди, що тільки розселилися по землі були
 - а) веселі й роботящі;
 - б) могутні й божественні;
 - в) кволі, безсилі, лякливі;
 - г) сумні, нещасні.

2. Люди від усього, що їх лякало, ховалися
 - а) у свої глибокі підземні нори;
 - б) в печери;
 - в) в ліси;ри.
 - г) за грозові хмари.

3. Свого батька скинув у Тартар

- а) Атлант;
- б) Менетій;
- в) Прометей;
- г) Зевс.

4. Прометей був

- а) злим;
- б) найблагороднішим серед безсмертних;
- в) мудрим;
- г) хитрим.

5. Яку кару надумав Зевс Атлантові?

- а) тримати на собі все небесне склепіння;
- б) водити людей пустелею;
- в) помирати голодною смертю;
- г) горіти в полум'ї

6. Користуватися щедрими дарами природи навчив людей

- а) Іапет;
- б) Епіметей;
- в) Прометей;

г) Атлант.

7. За яку плату безсмертні боги взялися допомагати людям

а) за подарунки;

б) виконання певних робіт;

в) впорядкування території;

г) велику шану і багаті дари.

8. Титаном у тексті названо

а) Зевса;

б) Прометея;

в) Мелетія;

г) Атланта

9. Назва твору є

а) темою;

б) ідеєю;

в) кульмінацією;

г) характеристикою героя.

10 Чому розумний Прометей став на бік Зевса?

а) щоб урятувати людей;

- б) догодити Зевсові;
- в) уникнути покарання;
- г) стати до влади.

11. Епітет вжито у виразі

- а) тіло напружилося і скам'яніло;
- б) мав благородне, велике серце;
- в) буде Зевсовим другом;
- г) плавати на човнах, напинати вітрила.

12. Тип мовлення тексту

- а) опис;
- б) роздум;
- в) розповідь;
- г) міркування.

Правильні відповіді:

1. в, 2. б, 3. г, 4. б, 5. а, 6. в, 7 г, 8. б, 9. а, 10. а, 11. б, 12. в.

У світі тварин: герби

З початком хрестових походів (XI-XII ст.) у Західній Європі виникли герби як родові спадкоємні знаки. Таким чином

увіковічувалися доблесні подвиги лицарів, потрапляючи в закодованому вигляді на герб. До того ж лицарів, усіх закутих у зброю, необхідно було якось розрізняти, і саме тут на допомогу прийшли герби. Не бачивши людину і нічого не знаючи про неї, досить було поглянути на її герб, щоб дізнатися про неї все. Герб зображався на стягу, на зброї, на печатці.

Родові, земельні і державні герби, які вивчає геральдика, мають багато спільного - і в той же час багато відмінностей. Їх об'єднає одне важливе правило - предмети, зображені на гербі, символізують і характеризують його власника, тобто людину, рід, країну, місто.

Від одного народу до іншого, з однієї епохи в іншу переходила інформація, зашифрована у гербах. У них все має сенс - форма, кольори, найдрібніші деталі, фігури алегорій. Серед так званих негеральдичних фігур основну масу становлять тварини: хижі, лісові, домашні, фантастичні.

З хижих тварин найчастіше на гербах зображали лева - уособлення мужності, сили, влади. Це й дотепер найпопулярніший у геральдиці символ, який прикрашає сучасний герб Чехії, Норвегії, Фінляндії, інших країн і, звичайно, міста Львова.

Вовк взагалі вважають символом переможеного жадібного і злобного супротивника, але, розміщений на гербі Чечні, він означав інше. У червні 1991р. було проголошено Чеченську Республіку, на гербі якої був зображений лежачий вовк. За легендою, якось здійнявся сильний вітер, і всі звірі покинули рідні місця, один лише вовк залишився. Вітер виривав дерева, та вовк залишився стояти, вчепившись кігтями у землю. Навіть коли вітер зірвав із нього шкуру,

звір не зрушив з місця. Коли звірі повернулися, то знайшли мертвого вовка, що вчепився у землю. Тому у цьому випадку вовк символізував любов чеченців до своєї батьківщини.

У густих лісах, де зараз розташована столиця Німеччини, над усіма звірами царював колись ведмідь, втілення сили й мудрості. Відтоді його зображення можна зустріти скрізь у Німеччині - на поштових марках і в сувенірних крамницях. Хоча ведмедя розміщують не лише на гербах німецьких земель, часто і в інших лісових місцевостях. Наприклад, на гербі сучасного Закарпаття. Красувався ведмедик з "сучкорізом" у лапах і на гербі незалежної Карелії у 1920 р.

Лісові тварини, такі як лось, косуля, бобер, кабан, заєць, характерні для європейської геральдики. На гербах Нижнього Новгороду, білоруського Гродно поміщений олень, що скаче, як символ справедливості, шляхетності й сили. За переказом, католицький святий Губерт став зразковим християнином після того, як на полюванні побачив знамення - оленя із золотим хрестом між рогами. Оскільки поряд із Гродно були розташовані багаті мисливські угіддя Біловезької і Гродненської пуші, оленя святого Губерта обрали символом міста.

Серед домашніх тварин, які розміщують на гербах, першість тримає собака. Його неодмінно зображали з нашійником - символом його прирученості людиною.

Якщо лев - цар звірів, то орел - цар птахів, і зустрічається на гербах не менш часто. Виникнення цього символу пов'язують з об'єднанням Ассирії та Мідії у 598 р. до н.е. За іншою версією, і в Західній і у Східній Римській імперії символом був одноголовий орел, що перетворився після об'єднання імперій у двоголового. Він

зустрічався на гербах багатьох держав, що вважали себе спадкоємцями Римської імперії. Серед них - герб Російської імперії, на якому орел стискав у кігтях атрибуту імператорської влади.

Разом з реальними, існуючими тваринами середньовічні і сучасні герби населяють часом цілком фантастичні - гарпії, саламандри, василіски, йейли, кентаври, фенікси, химери, сфінкси, пегаси тощо. Витончена і залякана існуючими у небезпечній близькості з дикими звірами ува стародавніх людей породила цих міфічних тварин, що заповнили живопис, літературу, архітектуру. Геральдичні монстри часто поєднували у собі риси людини і тварин, причому в одній істоті могли бути поєднані кілька рис різних тварин.

Одним з найпопулярніших монстрів був і залишається єдиноріг. У ранніх традиціях єдинорога зображали агресивним, схожим на носорога звіром з тілом бика. Пізніше його почали зображати з тілом козла, і лише згодом так, яким ми його знаємо зараз - у вигляді коня. Геральдичний єдиноріг - не зовсім кінь. Він має його тіло, голову і гриву, але ноги і копита - лані, хвіст - геральдичного лева, витий ріг і маленьку борідку під нижньою щелепою. Уособлення чистоти і цнотливості, єдиноріг містився на багатьох гербах, у тому числі й на середньовічному гербі Шотландії, і в сусідстві з левом - на сучасному гербі Великої Британії.

Найдавнішою емблемою Казані служив василіск у короні (символізував поразку ворогів) - фантастична істота з головою півня, очима жаби, тілом дракона, крилами кажана, назва якої походить від слова "базилев", що означає "цар". Міфологічний цар звірів, його погляд був смертельним для людини.

На гербі сучасного князівства Ліхтенштейн можна побачити фігуру гарпії - міфічної істоти з обличчям і тілом жінки, крилами і кігтями хижого птаха. В геральдиці гарпія означає "нещадний, коли спровокований".

Грифон, крилатий лев з орлиною головою захищає і охороняє Крим. Цей символ зберігся ще з часів існування міст-полісів Північного Причорномор'я.

Розтлумачити значення зображеної тварини - ще половина справи, для того, щоб отримати повну інформацію про герб, необхідно знати, що означає поза цієї тварини (сидить, йде, стоїть, біжить, летить), також її атрибути (звичайно стискає у кігтях який-небудь предмет, або ж несе на собі).

Але герби, як правило, досить рідко трапляються нам на очі, а ось автомобілі - часто, та ще й як. Їхній капот або бампер прикрашають все ті ж символи, все ті ж тварини - антилопа, олень, лев... (*За Б. Завирухою, 798 сл*)

Тести

1. Герби виникли
 - а) у X ст.;
 - б) XVI ст.;
 - в) XI-XII ст.
 - г) XX ст.

2. Щоб дізнатися про людину все, досить було

а) поспілкуватися з нею;

б) позмагатися;

в) поглянути на неї;

г) поглянути на її герб.

3. Герби вивчає наука

а) етимологія;

б) геральдика;

в) нумізматику;

г) філософія .

4. Предмети, зображені на гербі, символізують і характеризують

а) його власника;

б) добробут господаря;

в) добробут держави;

г) певну епоху.

5. Сучасний герб Чехії, Норвегії, Фінляндії та Львова прикрашає

а) пес;

б) вовк;

в) лев;

г) квіти.

6. У чеченців вовк на гербі символізує

а) злобу

б) стійкість;

в) стабільність;

г) любов до своєї батьківщини.

7. Втілення сили й мудрості на гербі Німеччини й Закарпаття символізує

а) лисиця;

б) заєць;

в) ведмідь;

г) теля.

8. Католицький святий Губерт став зразковим християнином після того, як побачив знамення

а) Ісуса;

б) оленя із золотими хрестом між рогами;

в) Матері Божої;

г) Духа святого.

9. Щоб отримати повну інформацію про герб, необхідно знати

- а) дату створення;
- б) форму і розмір;
- в) що означає поза тварини та її атрибути;
- г) що означають кольори.

10. У назві тексту відображено

- а) тему й ідею;
- б) ідею;
- в) тему;
- г) висновок.

11. До якого типу належить цей текст?

- а) розповідь з елементами опису;
- б) розповідь з елементами роздуму;
- в) розповідь;
- г) опис.

12. Речення Але герби, як правило, досить рідко трапляються нам на очі... ускладнене

- а) однорідними членами;
- б) вставними словами;

в) звертаннями;

г) відокремленими означеннями.

Правильні відповіді :

1. в, 2. г, 3. б, 4. а, 5. в, 6. г, 7. в, 8. б, 9. в, 10. в, 11. а, 12. б.

Барвінок хрещатий

Ще за тих часів, коли в Карпатах люди поклонялись язичницьким богам, теплої купальської ночі молодь бавилася біля яскравої ватри. А потім дівчата, співаючи, опускали в швидкі води Черемоша барвисті вінки. Нехай пливуть до милого, хай причарують його серце навіки, хай зв'яжуть серця вірним коханням на все життя.

Однієї такої ночі дівчата плели вінки, слухаючи пісню хвиль Черемоша, ловлячи голоси ставних легінів, котрі гуляли на березі ріки.

Ось вінки і сплетені. Лунко сміючись, веселою ватагою побігли юні чарівниці до Черемоша, аби кинути вінки на воду. Пливить, мовляв, віночки, до щасливого берега кохання!

Лише Лади, наймолодшої і найвродливішої, не було серед дівчат. Вона так захопилася збиранням квітів, що забрела далеко в ліс та й заблукала.

Злякалася Лада, опинившись сама-самісінька в нічному лісі. Почала гукати, кликати своїх подруг. Та дарма, лиш таємниче відлуння відгукувалося на її голос.

А ніч, ця чудова купальська ніч, творила в лісі справжні дива: чулися голоси якихось незнаних птахів, на галявині, що світилася феєричним сяйвом, завели свій танок лісові дівчата-мавки. А під темними кущами розквітали небачені квіти. Вони розкривали свої ніжні пелюстки і сяяли сріблясто, манили до себе, ніби обіцяючи розкрити якусь незвідану таємницю.

Нахилилася Лада, зірвала квітку, вплела до свого барвистого вінка. І сталося диво: засвітився вінок голубуватим світлом. Замість різнобарвних лісових квітів постали у вінку темно-зелені гладенькі листочки, а з-поміж них виглянули ніжно-блакитні п'ятипелюсткові квіти.

І почула дівчина тихий голос, народжений нічним вітерцем:

— Пам'ятай, Ладо, що п'ять пелюсток цієї квітки — то п'ять засад щасливого подружнього життя. Запам'ятай їх і збережи в серці своєму на все життя: перша пелюстка — то краса, друга — ніжність, третя — незабутність, четверта — злагода, п'ята — вірність. Будь щаслива!..

Замовк голос, приліг вітерець між трав лісових, стало доокруж тихо-тихо.

І тоді якась невідома сила повела дівчину через ліс. Почало благословлятися на світ. Лада опинилася на крутому березі Черемоша.

Нікого там уже не було. Молодь давно додивлялась останні сні купальської ночі по своїх оселях.

Стояла Лада над Черемошем і все вагалася: чи кидати їй цей дивний вінок у кришталеві води, чи зберегти його для себе?

Незчулася, як підійшов до неї легінь красний, торкнувся легенько рукою її плеча і мовив:

— Ти забарилася, Ладю, зі своїм вінком. Черемош його не прийме. Може, мені подаруєш той вінок?

Не промовила дівчина ні слова. Мовчки простягнула красному легіню свій вінок.

А потім гойдалися дерева, сп'яніло плив зелений ліс, і радісно шепотіли хвилі Черемоша.

Вінок упав на траву, розсипався, розрісся веселими зеленими стьожками попід кущами, глянув на світ блакитними очима квіточок.

... Довге і щасливе життя прожила з того часу Лада зі своїм судженням, а молодь відтоді плете вінки з барвінку, аби не переводилося на нашій землі щасливе і вірне кохання.

А от обізнані люди з давнини і донині лікують барвінком серцеві недуги, бо люблячим серцем народжена ця ніколи не в'януча рослина.

Та хіба тільки серце?..

У XVIII сторіччі барвінок був дуже популярним, особливо серед шанувальників творчості видатного французького просвітителя Жан-Жака Руссо.

Ще юнаком Руссо переховувався від швейцарських властей у пані де Варан. Він закохався в неї і згодом вважав цей період свого життя найкращим.

Якось, коли вони разом подорожували в горах, милуючись природою, пані де Варан помітила в кущах якусь синеньку квіточку. Це був барвінок. Пані підійшла ближче і захоплено вигукнула: «Ах! Та це ж барвінок розцвів!» Руссо тоді майже не звернув на це уваги і пішов далі.

Через багато років, перебуваючи зі своїм другом Дюпейру в Швейцарії, він знову побачив у кущах барвінок. Щасливі роки, проведені з пані де Варан, знову воскресли в його пам'яті, і він сказав: «Ах! Та це ж барвінок розцвів!»

Цей радісний вигук вихопився у нього через 18 років після тої щасливої подорожі з пані де Варан. Вихопився тому, що ті хвилини щастя в його тяжкому житті були єдиними, які, за його ж словами, давали йому право говорити: «І я теж жив!»

Пізніше Жан-Жак Руссо згадав про барвінок у своєму автобіографічному творі «Сповідь». Книга зажила великої слави, а разом з нею росла і популярність загадкової квітки. Її вважали символом вічності і постійності, схилялися перед нею, оберігали. Та не тільки це прославило барвінок. Він приносить велику користь людям, позбавляючи їх від багатьох хвороб.

Барвінок застосовували в медицині з давніх часів, про нього як про лікувальний засіб згадували ще античні медики Пліній Старший і Діоскорид.

У Китай барвінок завезений з тропічної Америки і тут використовують його для лікування гіпертонії. В народній медицині Кавказу барвінок застосовують як в'язучий, кровозупинний, ранозагоювальний засіб.

Нев'януча зелень барвінку та його витривалість у різних умовах привернули до себе увагу ще в середньовіччя. Рослині приписували чудодійну силу, вважали її символом вічності і незрадливості. В часи, коли панували марновірство, барвінок вважали талісманом, який оберігає від диявольської сили, від усякої нечисті та від злих відьомських чарувань. Барвінок вішали над вхідними дверима дому і ніколи не викидали на смітник, а тільки у воду, щоб він не загинув від спраги.

Барвінок розводять у садах та парках як декоративну рослину, причому виведені сорти мають золотисті та сріблясті листки, а також пухнасті (махрові) квіти. Ця вічнозелена рослина має стебло до 60 сантиметрів завдовжки, що лежить на землі. Листки супротивні, еліпсоподібні, блискучі, квітки темно-голубі, одиничні, на ніжках. Цвіте на весні і на початку літа (у травні–червні).

Хімічний склад барвінку вивчений недостатньо. Відомо, що рослина містить алкалоїди (вони впливають на організм людини гіпотензивною дією — знижують кров'яний тиск), урсолову кислоту, рутин та інші активні речовини. Треба зауважити, що рослина ця отруйна. (*За народною легендою*, 895 сл.)

Тести

1. Дівчата купальської ночі плели вінки задля того, щоб

- а) причарувати серце коханого навіки;
- б) розважитися;
- в) пожартувати;
- г) позмагатися в майстерності.

2. Наймолодшу і найвродливішу з дівчат звали

- а) Купала;
- б) Ляна;
- в) Лада;
- г) Яна.

3. Справжні дива в лісі творила

- а) Лада;
- б) природа;
- в) Мавка;
- г) купальська ніч.

4. Що символізували п'ять пелюсток ніжно-блакитних квітів у вінку?

- а) п'ять щасливих днів;
- б) п'ять засад щасливого подружнього життя;

в) вірність;

г) ніжність.

5. Лада не пустила вінка на воду, бо

а) їй було його шкода;

б) забарилася зі своїм вінком;

в) хотіла подарувати судженому;

г) не вірила в чари купальської ночі.

6. Люди донині лікують барвінком

а) головний біль;

б) мозолі;

в) серцеві недуги;

г) хвороби шлунка.

7. Барвінок був дуже популярним у

а) у XII ст.;

б) у XIII ст.;

в) XV ст.;

г) XVIII ст..

8. Радісний вигук « Ах! Та це ж барвінок розцвів!» вихопився в Жан-Жака Руссо після щасливої подорожі з пані де Варан

а) через 15 років;

б) через 16 років;

в) через 17 років;

г) через 18 років.

9. У якому автобіографічному творі Жан-Жак Руссо згадав барвінок?

а) «Відповідь»

б) «Сповідь»

в) «Спогад»

г) «Совість».

10. За будовою речення Замок голос, приліг вітерець між трав лісових, стало доокруж тихо-тихо

а) просте;

б) ускладнене;

в) складне;

г) просте, ускладнене однорідними членами.

11. Заголовок тексту відображає

а) мету;

- б) тему;
- в) головну думку;
- г) тип мовлення.

12. Тип мовлення цього тексту

- а) розповідь з елементами опису;
- б) опис;
- в) розповідь;
- г) міркування.

Правильні відповіді:

1. а, 2. в, 3. г, 4. б, 5. б, 6. в, 7. г, 8. г, 9. б, 10. в, 11. б, 12. а.

Атлантида – таємничий острів

Першим про Атлантиду написав великий старогрецький філософ Платон, на творах якого і ґрунтуються сьогоднішні дослідники і шукачі затонулого острова. Все, що Платону було відомо про таємничу Атлантиду, розказано в двох його діалогах «Критій» і «Тімей». У них предок Платона Критій згадує про бесіди давньогрецького мудреця Солона з неназваним єгипетським жерцем. Розмова відбувалася у VI столітті до н. е.. Єгиптянин розповідав, посилаючись на священні єгипетські тексти, про те, що існувала велика країна Атлантида, що лежала за Геркулесовими стовпами, яка загинула в результаті жакливної катастрофи.

«... Існував острів, що лежав перед тим протокою, який називається на вашій мові Геракловими стовпами. Цей острів перевищував своїми розмірами Лівію і Азію, разом узятими . На цьому острові, що іменувався Атлантидою, виник великий і гідний подиву союз царів, чия влада простягалася на весь острів, вони оволоділи Лівією аж до Єгипту і Європою аж до Тірренія. Але пізніше , коли прийшов термін для небачених землетрусів і повеней Атлантида зникла, поринувши у вир. Після цього море в тих місцях стало аж до цього дня несудноплавним і недоступним через обміління, викликаного величезною кількістю мулу, який залишив після себе острів » («Тімей»).

«Дев'ять тисяч років тому була війна між тими народами, що мешкали по той бік Гераклових стовпів, і всіма тими, хто жив по ту сторону. На чолі останніх стояла наша держава (тобто Афіни), а на чолі перших - царі острова Атлантиди; як ми вже згадували, це колись був острів, що перевищував величиною Лівію і Азію, нині ж він провалився внаслідок землетрусів і перетворився на непрохідний мул, в'яжи шлях мореплавцям» («Критій»).

Ще в давнину з'явилися прихильники і противники існування Атлантиди. Гіпотезу підтримували Пліній Старший і Діодор Сицилійський, противниками були Арістотель і географ Страбон. Суперечки тривають донині - число опублікованих праць з проблеми Атлантиди перевалила за 5000, а версій про місцезнаходження Атлантиди перевищило десяток. До цього слід додати масу окультно-теософських спекуляцій на тему Атлантиди, і велику кількість «досліджень» любителів - «атлантологів», чия діяльність, як пише О. Гореславський, «принесла більше шкоди, ніж користі,

оскільки їх стараннями цікава проблема стародавньої цивілізації повністю перейшла в розряд наукових курйозів ». Як тільки не куражилися «фахівці з Атлантиди»: приписували всім народам світу походження від атлантів, називали їх прибульцями з космосу, вважали атлантів «стародавніми русами», наділяли їх якоюсь небувалою мудрістю і «таємним знанням» і так далі. Що ж, «нешасні люди! - Можна повторити вслід за маркізом де Кюстіна. - Їм потрібно марити, щоб бути щасливими».

До речі, Платон іменує Атлантиду островом, і з його тексту аж ніяк не випливає, що це був цілий континент. З тексту Платона цілком очевидно також, що цивілізація Атлантиди - така ж архаїчна цивілізація бронзового століття, як цивілізації Стародавнього Єгипту, хетів, Мікен, долини Інду, Месопотамії. Атланти що мали царів і жерців, приносили жертви язичницьким богам, вели війни, їх армія була озброєна списами. Атланти займалися зрошенням полів за допомогою каналів, будували морські судна, обробляли метали: мідь, олово, бронзу, золото і срібло. У широких масштабах залізо, ймовірно, вони не застосовували. У всякому разі, Платон про нього не згадує. Тому вигадки про якісь «високорозвинені» цивілізації атлантів можуть викликати лише співчуття.

Сумнівно й те, що Атлантида могла існувати в 9000 році до н. е. Давно і справедливо відмічено, що в ті часи ще «не було ні єгиптян, які могли б залишити записи про ці події, ні греків, які нібито здійснювали свої подвиги» Перші сліди неолітичної культури в Нижньому Єгипті відносяться приблизно до V тисячоліття до н.е. а народи, що говорять грецькою мовою, з'явилися в Греції лише в II тисячолітті до н. е. Отже, атланти не могли в 9600 до н. е. воювати з

греками, так як останніх ще не існувало. Вся сукупність фактів, наведених в оповіданні Платона, не дозволяє віднести час існування цивілізації Атлантиди далі II тисячоліття до н. е.

Відповідно до вказівок Платона, Атлантиду поміщали за Геркулесовими стовпами - Гібралтарською протокою, в середині Атлантичного океану. Невеликі архіпелаги - Азорські, Канарські і Багамські острови - називалися залишками потонулого материка. Триумфування викликало подія 1898 року, коли під час прокладання телеграфного кабелю між Європою і Америкою французьке судно в 560 милях на північ від Азорських островів підняло з дна океану камінь, що при ближчому розгляді виявився шматком склоподібної вулканічної лави. Ця лави могла утворитися лише на суші при атмосферному тиску. Методом радіовуглецевого аналізу вдалося встановити, що виверження вулкана загадкового мало місце приблизно за 13 тисяч років до н. е.. Однак крім лави на цьому місці більше нічого виявити не вдалося.

У 1979 році радянський науково-дослідне судно «Московський Університет» зробило ряд фотознімків підводної гори Ампер. На них були відображені залишки якихось штучних споруд. Але ця таємниця так і залишилася нерозкритою. Крім того, з'явилися серйозні сумніви щодо правильності тлумачення зображень на фото - швидше за все, це міг бути природний рельєф морського дна.

Після відкриття Америки з'явилися припущення про те, що цей материк і є легендарна Атлантида. З такою гіпотезою, зокрема, виступав Френсіс Бекон.

Х. Шульген в 1922 році виступив з ідеєю про те, що під Атлантидою слід розуміти відоме в давнину місто мореплавців Тартесс, що знаходиться в Іспанії, в гирлі річки Гвадалквівір, і пішов під воду близько 500 року до н. е.

У 1930 - ті роки А. Геррманн висловив гіпотезу про те, що Атлантида знаходилася на території сучасного Тунісу і виявилася засипаною пісками Сахари. Французький учений Ф. Гідон припускав, що в легенді про Атлантиду наведена історія занурення в море північно-західного узбережжя Франції. У 1997 році цю гіпотезу відродив і розвинув російський учений-член Географічного товариства В. Кудрявцев висловив гіпотезу про те, що в результаті цієї події затопленим виявився так званий Кельтський шельф - дно сучасного Північного моря між Францією і Південною Англією. Шельф цей неглибокий і має деяку подобу затопленої берегової лінії. Майже в центрі цієї затопленої території знаходиться банк Літл Сол - визначне підводне узвишся, на якому, як вважає Кудрявцев, і знаходилася столиця Атлантиди: «місто, що знаходиться на пагорбі з урвищем у бік моря». Щоправда, за гіпотезою Кудрявцева, Атлантида постає не островом, а частиною Європейського континенту, але автор дослідження вважає, що в давньоєгипетському мовою не було окремих слів для передачі понять «земля» і «острів».

У період закінчення льодовикового періоду в результаті підвищення рівня океану пішла під воду значна територія на заході Європи, на якій перебувала Атлантида, колишній центр високорозвиненої культури. Спроби зв'язати загибель Атлантиди з підвищенням рівня Світового океану після танення льодовиків завжди зустрічали серйозні заперечення. Вважається, що це підвищення було

поступовим і відбувалося з різною швидкістю протягом декількох тисяч років. Критики цієї гіпотези стверджували, що затоплення, пов'язане з цим підвищенням, не може відповідати за катастрофічністю описаному Платоном: «Атлантида загинула ... в один жакливий день і одну ніч».(*ЗаВ.Наулко*, 908 сл.)

Тести

1. Про Атлантиду першим писав філософ
 - а) Сковорода;
 - б) Платон;
 - в) Плутарх;
 - г) Аристотель.

2. 9000 років тому була війна між
 - а) царями острова Атлантиди і народом Афін;
 - б) народом Афін і жителями острова Тімея;
 - в) царями острова Атлантиди і єгиптянами;
 - г) лівійцями й ізраїльтянами.

3. Число праць, з проблем Атлантиди перевалило
 - а) за 3000;
 - б) 4000;
 - в) 5000;

г) 6000.

4. Атланти не могли воювати з греками, бо

а) греків тоді ще не існувало;

б) не бажали війни;

в) не любили війн;

г) їм забороняла віра.

5. Відповідно до вказівок Платона Атлантида знаходилася в середині

а) Тихого океану;

б) Індійського;

в) Північно-Льодовитого;

г) Атлантичного.

6. Припущення про те, що материк є Атлантидою, з'явилося після відкриття

а) Африки;

б) Америки

в) Азії;

г) Аргентини.

7. Спроби зв'язати загибель Атлантиди з підвищенням рівня Світового океану зустрічали

- а) підтримку;
- б) непорозуміння;
- в) серйозні заперечення;
- г) занепокоєння.

8. Про те, що «Атлантида загинула в один жахливий день і одну ніч» стверджує

- а) Платон;
- б) Аристотель;
- в) Плутарх;
- г) Кудрявцев.

9. Цей текст належить до стилю

- а) художнього;
- б) публіцистичного;
- в) наукового;
- г) розмовного.

10. Заголовок тексту розкриває

- а) тему й основну думку;
- б) тему;

в) основну думку;

г) проблематику.

11. Більшість власних назв є

а) назвами населених пунктів;

б) географічними;

в) назвами релігійних понять;

г) псевдонімами.

12. Тип мовлення цього тексту

а) опис;

б) роздум;

в) розповідь з елементами опису;

г) розповідь.

Правильні відповіді:

1. б, 2. а, 3. в, 4. а, 5. г, 6. б, 7. в, 8. а, 9. в, 10. б, 11. б, 12. г.

Символіка квітів

Споконвіку шанують в Україні квіти. Нема жодної української хати, біля якої дбайливі руки господині не влаштували б яскравих

квіткових острівців. Вони милують око, ніжно хвилюють душу, міцно прив'язують наші серця до рідної домівки.

Наші предки обожнювали квіти, вважаючи, що цей витвір природи даровано людям від Бога. Квіти - постійні супутники нашого життя. Вони - на клумбах, у кімнаті, на газонах. Вони на вишиваних рушниках, скатерках. Ними розмальовують печі, стіни осель. А ще квіти є на нашому національному одязі. Квіти на плахті й корсетці символізують доброту, щирість душі. Квіти на рукавах сорочки оберігають від хвороби, злого ока.

Та особливим оберегом в Україні завжди був і є вінок. Це не просто краса, а «знахар душі». Бо в ньому є чарівна сила, що біль знімає, силу береже. Плетіння віночка — то своєрідна наука. Потрібно знати, з яких квітів і коли плести, яке зілля з яким вплітати поруч. А всього в українському віночку дванадцять квіток, і кожна з них є оберегом.

До віночка вплітаються: мальва, калина, безсмертник, деревій, незабудка, чорнобривці, барвінок, любисток, волошка, ромашка, червоний мак, хміль.

Серед них найпочесніше місце належало деревію. Ці дрібненькі білі квіточки здалеку нагадують велику квітку. Її називають у народі деревцем. Коли квіти одцвітають, вітер розносить насіння. Та де б не проросла ця рослина, вона завжди цвіте. Тому люди вплітають її до віночка, як символ нескореності.

Ромашка. Ця квітка приносить не тільки здоров'я, а й добро та ніжність. Вплітають її з гронами калини, з вусиками хмелю — символу

гнучкості й розуму. Ця рослина здавна шанується у нас в народі, вона оспівана в піснях і легендах. Парубок часто порівнюється з хмелем.

Квіти ніжно-синього кольору, ніби очі дівчини, влітають у віночок як символ краси, здоров'я, сили. Це — волошка.

У повному віночку сусідять волошка і любисток. А ще з цих квітів виплітають окремий віночок — віночок відданості.

Безсмертник у віночку — символ здоров'я, він лікує багато хвороб, хоча на вигляд дуже скромний. Але кожна квіточка, якою б тендітною вона б не була, потрібна людям.

Культура нашого народу незвичайна, унікальна. До нашого часу збереглося багато свят, звичаїв, обрядів, і майже в кожному почесне місце займають квіти. Є такі звичаї:

— класти у першу купіль різні духмяні квіти;

— у купіль хлопчика клали любисток, щоб довго жив; чорнобривець, щоб був чорнобривим;

— у купіль дівчинки клали ромашку, щоб рум'яною була, калину, щоб красивою була, любисток, щоб люб'язною була.

Про красиву дівчину говорять: «Вона така гарна, наче в любистку купана. Шкіра біленька, ніжна, коси шовкові».

Існує повір'я, що любисток — це зілля, яким можна причарувати когось. Через це в народі називають його любчик, люби мене, приворотне зілля. Справді, коли розтерти листочок цієї рослини, відразу розіллються пряні пахощі.

Найпочесніше місце в українській хаті завжди відводилось освяченим рослинам. В українського народу є три свята: Івана Купала, Маковія, Трійця, на які святять квіти. Наприклад, на Маковія (День семи святих мучеників Маковеїв) в церкві святили мак. Весною його розсівали по городах, а сухі квіти дівчата вплітали до своїх кіс, щоб не випадало з голови волосся. Якщо в дитини безсоння, то посвячені макові головки клали їй під подушку.

Увагу людей завжди привертала яскрава краса маків. У народі співають:

Нема цвіту кращого від маківочки,

Нема роду милішого від магіночки.

Ця гарна квітка стала символом дівочої вроди. Парубки чіпляли маки у петличку. Червоний колір квітки символізував щирі й чисті почуття.

На Трійцю селяни розвішували на стінах житла клечення, вбирали хату снопиками лепехи, прикрашали образи пучечками пахучих васильків, м'ята, материнки. Під час весняних обрядових дійств молодь виконувала хороводні та ігрові пісні, шанобливо звертаючись до квітів і уславлюючи їхню красу.

До оберегів також належать: полин і петрушка — від русалок на русалчин Великдень, м'ята, любисток, татарське зілля, якими прикрашали хати на Трійцю.

Деяким рослинам наші предки приписували навіть магічне значення. Могутнім оберегом вважалась квітка тирличу, яка, за

народними віруваннями, відганяла нечисту силу. Часник боронив людину від чарів і всякого лиха, його вплітали дівчатам у коси, а хлопчикам зав'язували у сорочечки.

Символічне значення мали й інші рослини: м'ята, ряст, васильки, папороть. Коли з'являлася перша зелень і зацвітав ряст, усі поспішали до лісу, щоб потоптати цю рослину. При цьому примовляли:

Топчу, топчу ряст, ряст.

Бог здоров'я дасть, дасть.

Дай, Боже, діждати,

Щоб на той рік топтати.

Вважалося, якщо людина «доторкнеться» до живої природи, вона набересть сил і здоров'я.

Квіти підсніжника — провісника тепла, символ сподівань на краще майбутнє. У народі їх називають квітами надії. Завдяки своїй красі і тому, що вони одними з перших відкривають весняний карнавал цвітіння, підсніжники майже повністю винищені. Вони занесені до Червоної книги і потребують охорони.

Український фольклор розповідає про травневі квіти конвалії, що ці квіточки подібні до перлин. Запрошуючи дівчину до танцю, хлопець дарував їй букет конвалій. Обмін букетиками навіть означав згоду на одруження. Якщо ж дівчина була не згодна, вона кидала букетик на землю. Ця чудова квітка, яку називають «лілія долин», на грані винищення.

А про васильки є в народі оповідь, що був собі колись молодий і гарний хлопець. На Зелені свята заманила його русалка в поле, залоскотала і перетворила на синю квітку. Відтоді й ростуть у полі ті гарні, трохи сумні квіточки. А звать їх ім'ям хлопця — васильками. Васильки — дуже запашні квіти, раніше їх клали за ікони, прикрашали ними хрести у церквах. Васильки — символ святості, привітності, чемності.

Привертають до себе увагу світло-сині зорі квітів цикорію. Це петрів батіг. Його довге стебло майже безлисте. Якщо ним змахувати, то воно свистить, як справжній батіг. У народі назву цієї квітки пов'язували з ім'ям апостола Петра — учня Ісуса Христа. Цього святого вважали покровителем полів. Народ вірив, що апостол Петро, йдучи межею, хльоскає стеблинкою цикорію, як батіжком. А жучки і мушки, що сидять на колосі, злітають від того звуку догори і не сміють переводити хліба. Стародавні люди вірили, що шкідливі комахи обминають ту ниву, де росте петрів батіг, і вважали цю рослину рятівницею хліба.

З давніх-давен шанують на Україні синьоокий барвінок. Не знайдеться в Україні такого села чи міста, де б не було цієї рослини. Барвінковий край — так називають нашу Батьківщину. Завжди свіжий і зелений, навіть під снігом, він став символом вічного життя, міцного кохання, щасливого шлюбу. Тому ця квіточка часто царює у весільних обрядах.

Барвінок також є символом краси. Здавна вважалося, що рослина дарує дівчині вроду. Дівчата на Україні колись умивались відваром із барвінку. «Десь ти мене, мати, в барвінку купала».

У народі живе чудова легенда про походження рослини. Діялося це тоді, коли турки і татари напали на українську землю. Увійшли якось вороги в одне село і винищили там усіх людей. Лише один парубок та дівчина сховалися в лісі. Але їх знайшли бусурмани. Парубка люті заїди зарізали, а дівчину задушили. Ото з парубочої крові й виріс барвінок у лісі, а губами дівчини полилася кров. (*За З. Болтарович, 1069 сл.*)

Тести

1. Міцно прив'язують наші серця до рідної домівки

- а) наші хати;
- б) наші городи;
- в) квіти;
- г) батьки.

2. Квіти на рукавах сорочки оберігають від

- а) хвороби, злого ока;
- б) заздрісних людей;
- в) цікавих людей;
- г) хитрих людей.

3. Вінок – це не просто краса, а

- а) ціла наука;

б) витвір дівочих рук;

в) цілитель душ;

г) „знахар душі”.

4. Найпочесніше місце у вінку належало

а) мальві;

б) безсмертнику;

в) деревію;

г) ромашці.

5. Хміль символізує

а) допитливість;

б) шану до батьків;

в) гнучкість розуму;

г) веселу вдачу.

6. Символом здоров'я є

а) любисток;

б) мак;

в) чорнобривці;

г) безсмертник.

7. В українського народу є три свята, на які освячують квіти

- а) Великдень, Івана Купала, Різдво Христове;
- б) Івана Купала, Маковія, Катерини;
- в) Петра і Павла, Маковія, Трійця;
- г) Івана Купала, Маковія, Трійця.

8. Клечання сиоляни розвішували

- а) на Петра і Павла;
- б) на Катерини;
- в) на Великдень;
- г) на Трійцю.

9. Квітами надії в народі вважають

- а) проліски;
- б) підсніжники;
- в) первоцвіт;
- г) цвіт папороті.

10. Цей текст належить до такого стилю

- а) публіцистичного;
- б) наукового;

в) розмовного;

г) художнього.

11. Заголовок тексту виражає

а) ідею;

б) тему;

в) тему й ідею;

г) проблематику.

12. Рядки пісні „Топчу, топчу ряст, Бог здоров'я дасть” належать

а) до чумацьких пісень;

б) жартівливих;

в) календарно-обрядових;

г) родинно-побутових.

Правильні відповіді

1. в; 2. а; 3. г; 4. б; 5. в; 6. г; 7. г; 8. г; 9. б; 10. а; 11. б; 12. в.

Використана література

1. Григор'єв – Наш. Історія України в народних думках, легендах та переказах. К.: Веселка, 1993.
2. Скуратівський В. Т. Місяцелік. Український народний календар. К. : Мистецтво, 1993
3. Скуратівський В. Т. Берегиня. К.: Мистецтво, 1991.
4. Таланчук О. М. Епос українського народу. Хрестоматія. К.: Либідь, 1993

ЗМІСТ

5 клас. Фантастичний світ Марії Приймаченко.....	5
6 клас. Деметра і Персефона.....	13
7 клас. Прометей.....	21
8 клас. У світі тварин: герби.....	29
9 клас. Барвінок хрещатий.....	40
10 клас. Атлантида – таємничий острів.....	51
11 клас. Символіка квітів.....	63